

VERKEERSONGEVALLENPROTOCOL

SAMENVATTING

Een Verkeersongevallenprotocol is een protocol dat ingezet wordt bij verkeersongevallen met zwaar letsel of dodelijke afloop. De gemeente Amsterdam is een van de weinige gemeenten die al beschikt over een gestandaardiseerde aanpak bij ernstige ongevallen. Deze aanpak vormde voor DTV Consultants de inspiratie voor de ontwikkeling van een verkeersongevallenprotocol voor alle Nederlandse gemeenten.

In de zomer van 2019 is gestart met een pilot in drie gemeenten. We hebben de implementatie van het protocol begeleid in de gemeenten Tilburg, Alphen aan den Rijn en Velsen.

Doelstellingen van de inzet van Verkeersongevallenprotocol zijn:

1. Passende aandacht vanuit de verantwoordelijk wegbeheerder voor slachtoffers en/of nabestaanden bij een dodelijk of zeer ernstig verkeersongeval;
2. Analyse van de (infrastructurele) situatie en het, indien nodig, treffen van quick-win maatregelen ter voorkoming van nieuwe ongevallen;
3. Leren van ongevallen en zorgen dat ongevalsoorzaken op andere locaties risico gestuurd worden aangepakt.

Het protocol regelt de manier waarop een wegbeheerder een ernstig ongeluk afhandelt samen met haar partners. Vijf aspecten worden in het protocol beschreven: (1) slachtoffers en/of nabestaanden passende aandacht geven, (2) de communicatie stroomlijnen, (3) een oordeel vellen over de infrastructuur, (4) het uitvoeren van quick-wins en (5) het gebruiken van inzichten uit de analyse van de verkeerssituatie om ook vergelijkbare situaties in de gemeente veiliger te maken.

De pilot is net voor de zomer van 2019 gestart. De protocollen zijn op maat gemaakt per pilot-gemeente. Politie en Slachtofferorganisaties waren daarbij betrokken. Op 1 januari 2020 is de fase gestart waarin de protocollen in werking gaan treden na een ongeval. De pilotfase liep tot 1 juli 2020. De inzet en werking van het verkeersongevallenprotocol is met de drie deelnemende gemeenten geëvalueerd. Op basis van de resultaten van deze evaluatie, is door ons een Blauwdruk Verkeersongevallenprotocol opgesteld, met een bijbehorend Implementatieplan.

Medio oktober 2020 hebben we dit gepresenteerd aan alle betrokkenen bij de pilot (naast de deelnemende gemeenten waren dit onder meer Stichting Slachtoffer en Samenleving Achmea, Interpolis, Politie, gemeente Amsterdam, Slachtofferhulp Nederland, Vereniging Verkeersslachtoffers, Politieacademie en VNG).

Op dit moment verwerken we de reacties en bekijken we hoe we kunnen zorgen dat alle Nederlandse gemeenten aan de slag kunnen met de implementatie van een verkeersongevallenprotocol.

Elke gemeente een Verkeersongevallenprotocol

1 INLEIDING

Verkeersveiligheid raakt ons allemaal. Na decennia van dalende cijfers, stagneert het aantal verkeersdoden terwijl het aantal verkeersgewonden al jaren toeneemt. Dit zorgt voor veel leed bij slachtoffers en nabestaanden.

Wegbeheerders zijn verantwoordelijk voor de staat van hun wegennet. Wanneer een ongeval plaatsvindt, gaat de aandacht van de wegbeheerder dan ook voornamelijk uit naar het weer in orde brengen van de weg en is er minder aandacht voor eventuele slachtoffers.

De gemeente Amsterdam is een van de weinige gemeenten die beschikt over een gestandaardiseerde aanpak bij ernstige ongevallen waarin wél passende aandacht voor de slachtoffers of nabestaanden is opgenomen: het verkeersongevallenprotocol. Dit protocol garandeert dat

- media en slachtoffers/nabestaanden uniform worden geïnformeerd door het aanwijzen van één regievoerder namens de gemeente;
- nabestaanden van slachtoffers van een dodelijk ongeval binnen 5 werkdagen een persoonlijke condoleancebrief ontvangen van de burgemeester;
- zo snel mogelijk na een ernstig ongeval een schouw wordt uitgevoerd, de infrastructuur wordt beoordeeld en wordt vastgesteld of maatregelen wenselijk zijn. Binnen 15 werkdagen ligt hierover een advies op het bureau van de wethouder;
- direct na goedkeuring opdracht wordt gegeven voor uitvoering van maatregelen (binnen een raamcontract, waardoor aanbestedingsprocedures niet nodig zijn).

Hierdoor voelen slachtoffers/nabestaanden zich serieus genomen, hebben zij één aanspreekpunt, krijgen zij geen tegenstrijdige berichten uit de media en zien slachtoffers/nabestaanden, maar ook omwonenden dat de gemeente serieus werk maakt van verkeersveiligheid doordat direct (indien wenselijk) maatregelen worden genomen.

Daarnaast leidt het protocol tot directe verbetering van de verkeersveiligheid, die bovendien zichtbaar is voor betrokkenen en inwoners én worden toekomstige ongevallen voorkomen. Het verkeersveiligheidsprotocol past daarmee prima in de risico-gestuurde aanpak van het nieuwe SPV.

Voor gemeentelijke medewerkers geeft het verkeersongevallenprotocol houvast omdat iedereen weet wat hij of zij moet doen. Met het protocol wordt bovendien voorkomen dat willekeur een rol speelt bij het reageren op ernstige ongevallen: alle ernstige ongevallen krijgen dezelfde aanpak en bij elk ernstig ongeval krijgen de slachtoffers en/of nabestaanden de aandacht waaraan zij behoefte hebben.

De aanpak in Amsterdam vormde voor DTV Consultants de inspiratie voor de ontwikkeling van een verkeersongevallenprotocol voor alle Nederlandse gemeenten. Hiervoor hebben we een plan van aanpak opgesteld. De Stichting Achmea Slachtoffer en Samenleving (SASS), Interpolis en de gemeenten Tilburg, Alphen aan de Rijn en Velsen zijn partners en co-financiers van dit project. Deze drie gemeenten fungeerden als proeftuin.

2 OPZET VAN DE PILOT

Voor de pilot hebben we verschillende gemeenten benaderd. We wilden in de pilot graag een grote, een middelgrote en een kleinere gemeente om te zien of de grootte van de gemeente verschil maakt bij de opzet en implementatie van het verkeersongevallenprotocol. Tilburg, Alphen aan den Rijn en Velsen wilden graag meedoen.

De aanpak van de pilot kent vijf stappen.

1. Opstellen concept-Verkeersongevallenprotocol

Het project is gestart met het opstellen van een conceptversie van een verkeersongevallenprotocol per pilotgemeente. Als basis is het protocol van Amsterdam gebruikt en deze is op maat gemaakt voor de drie gemeenten. Bij het opstellen van het protocol is gebruik gemaakt van de kennis van onder meer de afdeling Communicatie, het kabinet van de Burgemeester, de piketdienst, wijkregisseurs, de politie en vertegenwoordigers van slachtofferorganisaties.

Bij de gemeente lag vervolgens de taak om het protocol te borgen in de eigen organisatie en aan te laten sluiten bij de bestaande structuren binnen de gemeente.

2. Pilot in drie gemeenten

Toen elke gemeente draagvlak had voor het eigen verkeersongevallenprotocol, is in januari 2020 de pilotfase gestart. De gemeenten hebben vanaf dat moment bij elk ernstig ongeval het protocol ingezet. De pilotfase liep tot 1 juli 2020.

3. Monitoring en evaluatie

Tijdens de pilotfase hebben wij de voorgang gemonitord. We hebben regelmatig contact met de pilotgemeenten om na te gaan welke onderdelen van het protocol goed werken en welke niet. Ook is informatie uitgewisseld tussen de pilotgemeenten. De gemeente Amsterdam is ook steeds bereid gebleken om haar ervaringen te delen. Nadat de pilotperiode was afgelopen, hebben we een evaluatie gehouden met de drie gemeenten. De opbrengsten uit de pilot gemeenten zijn door ons verwerkt in een implementatieplan voor alle Nederlandse gemeenten.

4. “Blauwdruk” protocol + implementatieplan

Na de testperiode in de drie gemeenten zijn de ongevallenprotocollen uitgewerkt tot een ‘Blauwdruk Verkeersongevallenprotocol’ dat kan worden gebruikt door andere gemeenten. Om andere gemeenten te ondersteunen bij het implementeren van het protocol in hun eigen gemeente, hebben we een implementatieplan geschreven waarin de ervaringen van Tilburg, Alphen aan den Rijn en Velsen zijn opgenomen.

5. Beschikbaar voor andere gemeenten

De laatste fase van het project bestaat uit het beschikbaar stellen van het Verkeersongevallenprotocol voor andere gemeenten en het enthousiasmeren van andere gemeenten voor inzet van het protocol in hun organisatie. Op dit moment bekijken we op welke manier we Nederland(se gemeenten) kunnen informeren, enthousiasmeren en begeleiden bij implementatie van het verkeersongevallenprotocol.

3 INHOUD VAN HET VERKEERSONGEVALLENPROTOCOL

Het Verkeersongevallenprotocol bestaat uit vijf onderdelen. Deze onderdelen worden in een chronologische volgorde doorlopen door de gemeentes bij elk ernstig ongeval. Soms is er een reden om niet alle vijf de stappen te doorlopen vanwege een duidelijke oorzaak buiten de inrichting of een reeds geplande ingreep of reconstructie.

Hieronder worden de vijf stappen verder toegelicht.

3.1 AANDACHT VOOR SLACHTOFFERS EN/OF NABESTAANDEN

Het protocol moet garanderen dat slachtoffers/nabestaanden de aandacht krijgen waaraan zij behoefte hebben. De gemeente kan haar medeleven bijvoorbeeld laten blijken door een persoonlijke brief van de burgemeester. Daarnaast regelt het protocol dat slachtoffers/nabestaanden (als ze daar behoefte aan hebben) worden geïnformeerd over de (resultaten van) de vervolgstappen die worden genomen.

3.2 STROOMLIJNEN COMMUNICATIE

Het protocol legt ook vast hoe de communicatie verloopt tussen politie en gemeente na een ernstig ongeval. Daarnaast wordt geregeld dat de juiste personen/afdelingen binnen de gemeente worden geïnformeerd. Ook wordt geborgd dat naar buiten toe eenduidig wordt gecommuniceerd. Hiermee moet onder andere worden voorkomen dat slachtoffers/nabestaanden via de media eerder of iets anders te horen krijgen over de toedracht en de afhandeling en dergelijke. Bovendien wordt geregeld dat slachtoffers/nabestaanden (als ze dat willen) een vast aanspreekpunt krijgen bij de gemeente, waarbij ze kunnen informeren naar de stand van zaken.

3.3 ANALYSE ONGEVALSLOCATIE

Los van ongevalstoedracht, schuld en omstandigheden, voert de gemeente een schouw uit op de ongevalslocatie. De schuldvraag blijft hierbij nadrukkelijk buiten beschouwing. Bij de schouw worden verkeersveiligheidsrisico's op de ongevalslocatie in beeld gebracht en wordt gekeken of er (op korte termijn) verbeteringen aan de infrastructuur mogelijk zijn. Hiermee kunnen mogelijke toekomstige ongevallen en slachtoffers op deze locatie worden voorkomen. Het protocol regelt hoe, door wie en op welke termijn de analyse wordt uitgevoerd, en hoe de resultaten worden vastgelegd. Bovendien regelt het protocol hoe de gemeentelijke organisatie omgaat met de resultaten van de analyse.

3.4 QUICK-WINS UITVOEREN

Uiteraard is het belangrijk dat quick-wins zo snel mogelijk worden uitgevoerd. Niet alleen om toekomstige ongevallen zo veel mogelijk te voorkomen, maar ook om (aan slachtoffers/nabestaanden, maar ook aan de omgeving) te laten zien dat de gemeente hen serieus neemt en de verkeersveiligheid belangrijk vindt. In het protocol wordt vastgelegd op welke manier de gemeente deze quick wins in gang kan zetten.

3.5 PROACTIEVE MAATREGELEN OP VERGELIJKBARE LOCATIES

Risico-gestuurd werken wordt voor gemeenten logischerwijs steeds belangrijker. Dat betekent dat gemeenten niet wachten met het nemen van maatregelen tot er een ongeval gebeurd is, maar proactief risicolocaties aanpassen om ongevallen te voorkomen. De schouw op de ongevalslocatie brengt mogelijk risico's aan het licht die ook op andere locaties in de gemeente aan de orde (kunnen) zijn. In het protocol wordt vastgelegd dat deze risico's worden vastgelegd en dat (periodiek) wordt geïnventariseerd of maatregelen op andere (vergelijkbare) locaties zinvol zijn.

4 TIJDENS HET NVVC

Tijdens onze presentatie worden de ervaringen van de drie gemeenten gedeeld met de bezoekers. Ook wordt een toelichting gegeven op de Blauwdruk Verkeersongevallenprotocol met bijbehorend implementatieplan. Vervolgens kunnen alle Nederlandse gemeenten werk maken van de risico-gestuurde aanpak van verkeersveiligheid én krijgen slachtoffers van verkeersongevallen de aandacht van de wegbeheerder die ze verdienen.